

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum duo sufficient.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

AD SECUNDVM Dicendum, quod obligatio precepti non opponitur libertati, nisi in eo, cuius mens auerfa est ab eo, quod precipitur, sicut patet in his, qui ex solo timore precepta custodiunt: sed preceptum dilectionis non potest impleri, nisi ex propria uoluntate, & ideo libertati non repugnat.

AD TERTIVM Dicendum, quod omnia precepta decalogi ordinantur ad dilectionem Dei, & proximi: & ideo precepta charitatis non fuerunt connumeranda inter precepta decalogi, sed in omnibus includuntur.

ARTICVLVS II.

Utrum de charitate fuerint danda duo precepta.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod de charitate non fuerint danda duo precepta. Precepta enim legis ordinantur ad uirtutem, ut supra dictum est: sed charitas est una uirtus, ut ex supra dictis patet: ergo de charitate non fuit dandum nisi unum preceptum.

¶ 2 Præ. Sicut **† Au.** dicit in lib. de doctr. christ. Charitas in proximo non diligit, nisi Deum: sed ad diligendum Deum sufficienter ordinatur per hoc preceptum, Diliges dominum Deum tuum: ergo non oportuit addere aliud preceptum de dilectione proximi.

¶ 3 Præ. Diuersa peccata diuersis preceptis opponuntur: sed non peccat aliquis pretermittens dilectionem proximi, si non pretermittat dilectionem Dei, quin immo dicitur Luc. 4. Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem suam, non potest meus esse discipulus: ergo non est aliud preceptum de dilectione Dei, & de dilectione proximi.

¶ 4 Præ. Apostolus dicit ad Ro. 13. Qui diligit proximum, legem impleuit: sed non impletur lex nisi per obseruantiam omnium preceptorum, ergo omnia precepta includuntur in dilectione proximi. sufficit ergo unum preceptum de dilectione proximi, non ergo de hoc debet esse duo precepta charitatis.

SED CONTRA est, quod dicitur i. lo. 4. Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligit fratrem suum.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, cum de preceptis ageretur, hoc modo se habent precepta in lege, sicut propositiones in scientiis speculative, in quibus conclusiones uirtute continentur in primis principiis. Vnde qui perfecte cognosceret principia secundum totam suam uirtutem, non opus haberet, ut eis conclusiones seorsum proponerentur, sed quia non omnes, qui cognoscunt principia, sufficiunt considerare quicquid in principiis uirtute continetur, necesse est propter eos, ut in scientiis ex principis conclusiones deducantur. In operabilibus autem, in quibus precepta legis nos dirigunt, finis habet rationem principii, ut supra dictum est. Dilectio autem Dei finis est, ad quem dilectio proximi ordinatur: & ideo non solum oportet dari preceptum de dilectione Dei, sed & de dilectione proximi per minus capaces, quod non de facili considerat unum horum preceptorum sub alio contineri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet charitas sit una uirtus, habet tamen duos actus, quorum unus ordinatur ad alium sicut ad finem. Precepta autem dantur de actibus uirtutis, & ideo oportuit esse plura precepta charitatis.

AD SECUNDVM Dicendum, quod Deus diligitur in proximo, sicut finis in eo, quod est ad finem: & tamen oportuit de utroque explicite dari precepta, ratione iam dicta.

AD TERTIVM Dicendum, quod id quod est ad

finem, habet rationem boni ex ordine ad finem, & secundum hoc est recedere ab eo, habet rationem mali, & non aliter.

AD QUARTVM Dicendum, quod in dilectione proximi includitur dilectio Dei, sicut finis in eo, quod est ad finem: & conuerso: & tamen oportuit utrumque preceptum explicite dari, ratione iam dicta.

In corp. ar.

ARTICVLVS III.

Utrum sufficiant duo precepta charitatis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod non sufficiant duo precepta charitatis. Precepta enim dantur de actibus uirtutum. Actus autem secundum obiecta distinguuntur. Cum ergo homo quatuor debeat ex charitate diligere, scilicet Deum, seipsum, proximum, & corpus proprium, ut ex supra dictis patet, uidetur, quod quatuor debeant esse precepta charitatis: & sic duo non sufficiunt.

¶ 2 Præ. Charitatis actus non solum est dilectio, sed gaudium, pax, beneficentia: sed de actibus uirtutum sunt danda precepta: ergo duo precepta charitatis non sufficiunt.

¶ 3 Præ. Sicut ad uirtutem pertinet facere bonum, ita & declinare a malo: sed ad faciendum bonum inducimur per precepta affirmatiua, ad declinandum a malo per precepta negatiua: ergo de charitate fuerunt danda precepta non solum affirmatiua, sed etiam negatiua: & sic duo precepta predicta charitatis non sufficiunt.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Matt. 22. in his duobus mandatis tota lex pendet, & propheta.

RESPON. Dicendum, quod charitas, sicut supra dictum est, est amicitia quedam. Amicitia autem ad alterum est. Unde **† Gre.** dicit in quadam Homil. Charitas minus, quam inter duos, haberi non potest. Quod autem ex charitate aliquis seipsum diligit, supra dictum est. Cum autem dilectio, & amor sit boni, bonum autem sit uel finis, uel id quod est ad finem, conuenienter de charitate duo precepta sufficiunt. Vnum quidem, quo inducimur ad Deum diligendum sicut finem, aliud autem quo inducimur ad diligendum proximum propter Deum, sicut propter finem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut **† Aug.** dicit in i. de doctr. christ. Cum quatuor sint ex charitate diligenda, de secundo & quarto, id est de dilectione sui, & corporis proprii, nulla precepta danda erant. Quia tunc unum n. homo excidat a charitate, remanet illi dilectio sui, & dilectio corporis sui. Modus autem diligendi precipiendum est homini, ut, si se ordinate diligit, & corpus proprium: quod quidem fit per hoc, quod homo diligit Deum, & proximum.

AD II. dicendum, quod alii actus charitatis consequuntur ex actu dilectionis, sicut effectus ex causa, ut ex supra dictis patet: unde in preceptis dilectionis uirtute includuntur precepta de aliis actibus. Et tamen propter tardiores inueniuntur de singulis explicite precepta tradita. De gaudio quidem Phil. 4. Gaudete in domino semper. De pace autem ad Hebr. 12. Pacem sequimini cum omnibus. De beneficentia autem ad Galat. ult. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. De singulis beneficentiae partibus inueniuntur precepta tradita in sacra scriptura, ut patet diligenter consideranti.

AD III. dicendum, quod plus est operari bonum, quam uitare malum: & ideo in preceptis affirmatiuis uirtute includuntur precepta negatiua. Et tamen explicite inueniuntur precepta data contra uitia charitati opposita. Nam contra odium dicitur Leuit. 19. Ne odetis fratrem tuum in corde tuo. Contra accidiam dicitur Ecd. 5. Ne accideris in uinculis eius. Contra inuidiam Gal. 5.

3. contra c. 116. & 117. & 118. q. 2. art. 1. ad 6. in Ro. 13. lect. 2. in Gal. 5. i. c. 13. q. 2. ar. 12. & q. 26.

q. 23. art. 1.

† Hom. 17. 7 Euangel. in princ. q. 23. ar. 4.

l. 4. c. 12. & 26. in princ. tom. 5.

q. 28. art. 1. & q. 29. art. 4.

D. 103.

Non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem pro- uocantes, inuicem iniudentes. Contra discordiam uerò 1. ad Corinth. 1. id ipsum dicat is omnes, & non sint in uobis schismata. Contra scandalum autem ad Roma. 14. Ne ponatis offendiculum fratri, uel scandalum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum conuenienter mandetur, quod Deus diligatur ex toto corde.

Super quaest. quadra gestima quarta articulum quartum.

IN artic. 4. omittis secundo, & tertio nota, quod actu uirtutis inuenimus tria, scilicet, substantiam actus, modum eius intrinsecum, & modum extrinsecum exempli gratia. In actu quo honoratur pater, est primo substantia actus, qui est ipsi honoratio, seu subuentio. Est secundo quantitas actus scilicet tanta, uel proportionalis subuentio scilicet ut decet filium sic constitutum respectu patris in tali articulo: & hoc, & similia uocantur modus intrinsecus. Est tertio ordo illius actus ad alterum finem, puta, ex charitate, seu propter Deum honorare patrem: & huiusmodi relationes uocantur modus extrinsecus. Et ratio est, quia circumstantiae illae apponuntur actui ex extranea uirtute: illae autem ab illa uirtute, cui est proprius actus. Et propterea circumstantiae illae, quae non extrahunt actum a propria uirtute, ad modum intrinsecum spectant. Circumstantiae autem, quae ad alteram trahunt uirtutem ad extrinsecum modum spectant.

In proposito igitur in dilectione Dei substantia actus est diligere Deum, modus autem eius est ex toto corde ipsum diligere. Et quia haec conditio actus, scilicet ex toto corde, non trahit actum extra uirtutem charitatis, quia est dilectio, quia non sic se habet, quod ex charitate prouenit diligere Deum, & ex alia uirtute diligere ex toto corde cum, sed utrumque prouenit ex una, & eadem charitate: ideo conditio ista modus intrinsecus est dilectionis Dei. Oportet quoque nosse, quod

AD PRIMUM ergo dicendum, quod a sub precepto, quod datur de actu alicuius uirtutis, non cadit modus, quem habet ille actus ex alia superiori uirtute; cadit tamen sub precepto modus ille, qui pertinet ad rationem propriae uirtutis, & talis modus significatur, cum dicitur, Ex toto corde.

AD II. dicendum, quod dupliciter contingit ex toto corde Deum

AD QVARTVM sic proceditur. Vt, quod in conuenienter mandetur, quod Deus diligatur ex toto corde. Modus enim uirtuosi actus non est in precepto; ut ex supra dictis patet: sed hoc quod dicitur, Ex toto corde, importat modum diuinae dilectionis. ergo in conuenienter praecipitur, quod Deus ex toto corde diligatur.

¶ 2. Præ. Totum, & perfectum est, cui nihil deest, ut dicitur in 3. Physi. Si ergo in precepto cadit, quod Deus ex toto corde diligatur, quicumque facit aliquid, quod non pertinet ad Dei dilectionem, agit contra preceptum, & per consequens peccat mortaliter: sed peccatum ueniale non pertinet ad Dei dilectionem, ergo peccatum ueniale erit mortale, quod est inconueniens.

¶ 3. Præ. Diligere Deum ex toto corde, est perfectio, quia secundum Philo. totum & perfectum idem sunt: sed ea quae sunt perfectionis, non cadunt sub precepto, sed sub consilio, ergo non debet praecipitur, quod Deus ex toto corde diligatur.

SED CONTRA est, quod dicitur Deut. 6. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

RESPON. Dicendum, quod cum praecipitur de actibus uirtutum, hoc modo aliquis actus cadit sub precepto, secundum quod est actus uirtutis. Requiritur autem ad actum uirtutis non solum quod cadat sub debita materia, sed etiam quod uestiatur debitis circumstantiis, quibus sit proportionatus tali materiae. Deus autem est diligendus sicut finis ultimus, ad quem omnia sunt referenda. Et ideo totalitas quaedam fuit designanda circa praecipitur de dilectione Dei.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod a sub precepto, quod datur de actu alicuius uirtutis, non cadit modus, quem habet ille actus ex alia superiori uirtute; cadit tamen sub precepto modus ille, qui pertinet ad rationem propriae uirtutis, & talis modus significatur, cum dicitur, Ex toto corde.

AD II. dicendum, quod dupliciter contingit ex toto corde Deum

diligere. Vno quidem modo in actu, id est, ut totum cor hominis semper actualiter in Deum feratur: & ista est perfectio patriae. Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur, ita scilicet, quod nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat: & haec est perfectio uiae, cui non contrariatur peccatum ueniale, quia non tollit habitum charitatis, cum non tēdat in oppositum obiectum, sed solum impedit charitatis usum.

AD TERTIVM Dicendum, quod ordinantur consilia, ad quam ordinantur perfectiones praedictas, ut scilicet, homo quantum possibile est, se abstrahat a rebus temporalibus etiam licitis, quae occupatio animum, impediunt actualem motum cordis in Deum.

ARTICVLVS V.

Utrum super hoc, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, conuenienter addatur, Et ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter Deut. 6. super hoc quod dicitur, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, addatur, Et ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Non enim accipitur hic cor pro membro corporali, quia diligere Deum non est corporis actus. oportet ergo quod accipitur spiritualiter: cor autem spiritualiter acceptum uel est ipsa anima, uel aliquid anime, superfluum ergo fuit utrumque ponere. ¶ 2. Præ. Fortitudo hominis praecipue dependet ex corde siue spiritualiter hoc accipitur, siue corporaliter: ergo postquam dixerat, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, superfluum fuit tota fortitudine tua.

¶ 3. Præ. Math. 22. dicitur, In testa mentis hic non ponitur: ergo uidetur quod hoc praecipitur de Deo, Deut. 6.

SED CONTRA est auctoritas scripturae. RESPON. Dicendum, quod hoc praecipitur de Deo in duobus modis: sicut dicitur est, Deut. 6. ponuntur tria ad totum corde, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & ex tota anima, & dimititur, Et in mente, sed additur, In tota mente, sed additur, quatuor scilicet ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota uirtute, quae est diuina, & haec est quatuor tanguntur in eo fortitudinis, seu uirtutis, ponuntur tribus tuis: & ideo horum quatuor est da. nam quod alicubi unum horum est, quia unum intelligitur ex aliis. Et hoc derandum, quod dilectio est actus motus hic significatur per cor. Nam dicitur

infra art. 5. & locus ibi de uocatis.

* ar. r. huius quaest. ad 1. argu. Et 1. 2. q. 100. ar. 9.

lib. 3. text. q. 3. tom. 2.

li. 3. Physi. text. q. 3. tom. 2.

D. 1047.